Mariana Salomão Carrara

L'ARBRE MÉS SOL DEL MÓN

Traducció **Pere Comellas Casanova**

Premi São Paulo 2025

Editorial LES HORES

L'ARBRE MÉS SOL DEL MÓN

Mariana Salomão Carrara

L'ARBRE MÉS SOL DEL MÓN

Traducció de Pere Comellas Casanova

Editorial LES HORES

Títol original en portuguès: *A Árvore Mais Sozinha Do Mundo*
Autora: © Mariana Salomão Carrara, 2024

Primera edició: octubre 2026

First published in Brazil by Todavia Editora, São Paulo
Edition published in agreement with Todavia Editora and Casanovas & Lynch Literary Agency

The use or reproduction of this book or any part of it for the purpose of training or powering Artificial Intelligence systems or technologies is expressly prohibited

© de la traducció: Pere Comellas Casanova
© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.
www.editorialleshores.com
hola@editorialleshores.com

Maquetació: Dan Monells
Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com
Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol
© de les fotos de la coberta: iStock
Col·laboradors: Manuel Gómez Poyato, David Sempere, Blanca Rodríguez Clemente
Impressió: Imprenta Mundo. (Cambre. A Coruña. Espanya.)

MIXT
Paper | Donant suport a la silvicultura responsable
FSC® C125125
FSC www.fsc.org

Dipòsit legal: B 19064-2026
ISBN: 979-13-990721-9-8

Amb el suport de la Generalitat de Catalunya i de la Institució de les Lletres Catalanes

Institució de les Lletres Catalanes
Generalitat de Catalunya

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

Tots els drets reservats. Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

L'ARBRE MÉS SOL DEL MÓN

En aquest cantó
de la tanca del jardí
hi som nosaltres.
A l'altre cantó
el món.
Tot de dies
han xocat contra la tanca
i en veiem ara els trossos
entre els bolets podrits
a terra.
Els ocells tornen de l'hivern
el temps és de recomençament
i el jardí ha sobreviscut
al molí de les estacions.
Nosaltres també
ens tornem a aixecar
sobre les cendres i les bombes i els cadàvers.
Cap jardí
no és innocent.
No es barregen
les coses i les paraules
intraduïbles unes per les altres:
no val per a res posar un còdol en lloc
d'un nom que falta
o guarnir un vers
amb una flor de taronger.
El gel que un dia va destruir el jardí
va deixar intacte aquest poema.
Silenciosos
estranys
anem envoltant
la tanca
sentint sobre les espatlles
el pes nou de l'estiu.
Fem servir paraules antigues
pedra fulla i nit.
Només d'aquestes,
ens refiem.

Ana Martins Marques, «Un jardí per a Ingeborg»

Quan germinen a la primavera, ja no hi tenen res a fer.
A partir d'ara, la plàntula estarà lligada tota la vida a aquell racó del món i s'haurà d'espavilar.

Peter Wohlleben, *La vida secreta dels arbres*

Traducció de Lidia Álvarez Grifoll

Primera Part

1.

Ells en saben tant, d'estimar. Valdria més que no en sabessin tant, així acabarien amb mi ara mateix. Es pensen que saben molt de verins, però no en poden saber més que jo.

Les meves branques gruixudes immenses avancen per damunt de la casa, la meva ombra és la millor de tot el terreny. En la branca més baixa em van penjar fa molts anys aquest gronxador. Malgrat tot, també saben d'infàncies.

La feina que té un arbre tot el dia és espiar els humans des de dalt. És un angle una mica sòrdid, perquè ells es pensen que des de dalt només els vigila Déu, i encara.

Potser té algun avantatge, ser un arbre, entre totes les coses que es poden ser, perquè des d'aquí dalt veig molt enllà, i per sota veig sempre la família quan reposen repenjats al meu tronc. Sota la capçada d'un arbre el costum és estimar molt algú, encara que sigui en forma d'odi, que és com s'estimen les dues germanes. O també és força comú que vinguin aquí a patir, el plor quiet o exhaust que ells a vegades ploren.

Vull dir que és estrany que algú es pari aquí a sota en estat d'indiferència. El desavantatge és que només puc arrecerar els ànims d'alegria, misèria i esgotament amb l'ombra, res més que això. Les meves branques, per més que s'hi esforcin, no tenen el registre d'una abraçada.

Tothom coneix la importància dels arbres per als humans, però no es parla gaire de la importància que les persones tenen per a nosaltres. I el fet és que estimo tant aquesta família, desitjo tant arrecerar-ne els futurs, les prosperitats, que m'estimaria més ser en realitat un arbre genealògic. Una genealogia del futur.

En aquesta terra tenim límits per a l'alegria i tenim també els límits dels dies —el temps de la tabaquera. Ara ells han de començar a trasplantar. S'ha de tenir cura de cada planter, les manetes com un cistell d'amor, ells en saben, d'amor. Els vaig veient tots junts cada cop més allunyats de mi en els rengs de la plantació, les criatures fora de la meva ombra, el sol als ullets, però és l'agost i aquí al sud encara fa un sol glaçat.

Seria bo fer això sense tant de sol, uns quants núvols més, una mica de pluja, però el temps de la tabaquera no sempre va d'acord amb els altres temps. Després de tot el que ha passat els últims dos anys, valia més que s'esperessin fins ara, realment.

Un altre avantatge d'un arbre és menjar llum. Ells no poden viure de llum ni tan sols després de tot un dia sota aquest sol.

Jo els donaria tot el meu menjar si pogués.

El meu temps preferit és abans d'aquest, amb el planter als horts coberts de lona darrere meu. Cada dia en ve un a destapar les plantetes per uns moments, després les torna a tapar, són nadons que algú espia en el bressol, respiren, molt bé. Mentrestant, la família va llaurant tota la terra o es cuida de la palla. Aquest any han llogat el bou d'una finca veïna, em sembla, per als trossos més plans. O l'han llogat o potser els l'han deixat, però ho dubto, el conreu bonic d'un pot ser la

misèria de l'altre a l'hora de vendre. Però tot pot ser, ells en saben tant, d'estimar.

Quan els animals venen a passejar a sota meu me'n recordo que m'haurien de treure d'aquí. Les cabres tan petites s'afarten de les meves faves i després es rebolquen per terra, em fa por que vomitin més del que és pròpiament el seu contingut, que quedin girades al revés, més cap enfora que cap endins. Quan teníem vedells encara pitjor.

Ningú no pot conèixer el dolor de ser verinós, la gent pot conèixer molts altres dolors, però aquest, que és el meu, no.

La Guerlinda es podria imaginar què és això si, cada dia, en comptes de les llenties que s'escapen vaporoses per la xemeneia directament cap a les meves branques, cuinés alguna cosa putrefacta que tot seguit s'escapés de les entranyes dels seus fills en glopades penoses, molt de plor. I que això fos inevitable, un emmetzinament natural. L'endemà més dinar i més vòmits. Potser ni així no m'entendria, la Guerlinda, perquè posar verí és diferent de produir-lo, jo duc a la saba un codi de maldat.

I llavors passa que ells troben els animals que la passen magra caiguts a les meves arrels, es criden els uns als altres pels noms de sempre, això d'aquí és un no parar dels noms de sempre, i l'altre ve d'allà dins amb les injeccions. Els nens salten els bassals de trossos d'estómac per arribar a les orelletes de la cabreta i allisar-les-hi en una moixaina.

Al cap d'una estona gairebé sempre les bèsties tornen a la vida normal, jo amb el fullatge enrojolat, pansit d'una vergonya de dalt a baix, que em provoca esgarrifances a cada bulb. I tot i això en Carlos em dona dos cops lleus a l'escorça com si jo fos una vella amiga que li hagués tornat a fallar, una incontinència virulenta que ell pogués perdonar

cada mes per culpa d'un amor que nosaltres dos no comprenem.

Els animals, després, ja no ho sé dir, no entenc per què tornen a les meves toxines, miren amunt encantadors i potser amb aquella mirada em pregunten si aquest cop tot bé, si els ho estalviaré, i els meus crits són en realitat uns vents pèrfids entre les fulles que fan caure noves delícies verinoses.

La gent, com més creix, més por tenen d'entrebancar-se i caure de les seves petites alçades. Jo no, ja fa una temporada que m'imagino la caiguda, he crescut tant que he acumulat vertigen. I imploro que m'arranquin d'aquí, les meves arrels a l'aire finalment innocents, però estimar, ells en saben tant, d'estimar, estimar té aquestes coses, com ara mantenir viu al costat de casa un arbre verinós que només vol deixar de viure.

2.

L'Alice avui està de bon humor, ha omplert tot el menjador amb les seves piruetes d'entusiasme, s'ha vestit per anar a treballar al camp i encara ha donat l'esmorzar al seu germà. Ara es mira en el meu reflex i em pregunta, com sempre, si és prou guapa. Prou guapa per a què, un mirall lusità en té prou amb la bellesa senzilla, poc elaborada, en el meu temps i a la meva terra les noies no s'exhibien així davant meu, tenien altres preocupacions, oi?

Em deixa i es gira cap al pare que ve de l'habitació i té un dels seus mals dies, s'ha passat la matinada en els seus angoixants insomnis i ara li costa donar per encetat el matí. Hi ha dies que en Carlos està més bé i hi ha dies que m'estimaria més que ni tan sols passés per davant meu perquè no estigués obligat a reflectir aquell aspecte.

La Maria entra a casa, inspirada per les lliçons de l'escola, la cara rodona envermellida pel fred.

—Pare! Avui la professora m'ha posat un deu i una estrella de ciències, et puc ensenyar la prova?

i el bon humor de l'Alice no s'aguanta davant de les inconveniències de la més petita, i què vols que hi vulgui veure, el pare, en una prova de ciències.

—Burra, no veus que el papa està cansat

i de fet en Carlos té un d'aquells dies que només s'ha llevat a mitges, cada moviment li costa un any de vida,

—Doncs t'ho ensenyaré a tu

—I què més! Ho pots ensenyar a les cabres

llavors a en Carlos li ha caigut la cullera a terra, la cullereta amb què agafava l'herba mate de la llauna, hi ha un discret dring metàl·lic, totes dues miren, miren per instint, no arriba a ser un ensurt, però en Carlos no es refà fàcilment, caldria ajupir-se per agafar la cullera, i el seu cos avui no suporta l'envergadura d'aquest gest, mira fixament la cullera amb un disgust immens i se li comença a escapar de les faccions un estrany plor, comença vacil·lant, però de seguida es revela desfet i convençut, sí, és això, en Carlos plora davant de la cullera caiguda,

—Pare! No passa res, i ara

—Pare, papa, seu aquí

—Mira, la cullera, ja l'he recollit, ja està, ja està...

La Maria l'abraça pel coll, l'Alice li agafa la mà, agombolen el seu pare com poden sense que avui ell respongui si no és amb més plor,

—Pare, en qualsevol moment apareixerà la mare i si et troba així s'espantarà no

—Au va, torna-te'n al llit, ja està, no és res

—Només és una cullera, pare

Tornen el pare a l'habitació, d'on avui no havia d'haver sortit, sobretot per agafar una cullera i que li caigués sense misericòrdia a terra. Tornen atordides i una mica agermanades per aquest col·lapse patern, es miren en mi com si volguessin comprovar que continuen sent les mateixes, i se'n van a la feina del camp.

3.

Les nenes venen amb en Pedrinho al planter de tabaquera, el que hi ha darrere meu, aprofitant l'ombra. És estrany que jo sigui un arbre útil, i per això val la pena destacar totes les alegries.

Segons el rellotge de la tabaquera ara és l'hora del trasplantament, i jo penso en una operació en què les minúscules plantetes es treuen d'un test estèril i s'insereixen curosament en un cos humit obert en forats a distàncies exactes els uns dels altres. El trasplantament acaba semblant un cementiri de miniatures excavat per criatures i són criatures les que hi enterren les plantes i hi tiren terra a sobre per reomplir el pilonet. És en realitat un trasplantament en què la terra és el cos que rep l'òrgan, o sigui un cementiri al revés, el cos és la fossa.

Penso molt en aquestes qüestions de tombes i mort, ja no soc el mateix. M'he tornat així juntament amb en Carlos, que tampoc ja no és el mateix. Jo no tinc aquest dolor, però per la seva cara sembla que ara intentar ser feliç faci mal.

Tants dies iguals que aquest. El ritual segueix tan precís i idèntic que es fa difícil fins i tot per a un arbre saber quin dia és. Potser és per això que escric un diari. No escric un diari, soc jo mateix en certa manera un enorme rotlle de paper, un llibre i jo som de la mateixa matèria, el meu pensament ja ve ell mateix escrit en el paper que soc. El registre de les me-